

HÅLLBAR UPPHANDLING – ETT SAMARBETE MELLAN SVERIGES REGIONER

Sveriges regioner bedriver sedan 2010 ett nationellt samarbete kring Hållbar Upphandling. Regionerna har en gemensam uppförandekod för leverantörer som omfattar mänskliga rättigheter, arbetares rättigheter, miljö och affärsetik.

Upphandlingsarbetet i regionerna säkerställer tillgången till de produkter och tjänster som krävs för att bedriva samhällsviktiga verksamheter som hälso- och sjukvård. Upphandlingsarbetet ska leverera bästa värde för medborgarna vilket, utöver ekonomiskt värde, även omfattar att främja en hållbar utveckling.

Hållbar upphandling är ett kraftfullt verktyg för att främja regionernas inköps, och hållbarhetsarbete. Den nationella samverkan bidrar med stora, kostnadseffektiva synergier och minskar den administrativa bördan för varje enskild region. Samverkan bidrar också till en enad front för att möta hållbarhetsutmaningar på såväl nationell som global nivå.

Den nationella samverkan i kombination med den samlade köpkraften stimulerar till en snabbare omställning och till en hållbar utveckling.

2

HÅLLBARHETSÅRET 2023 – ETT AXPLOCK

- ▶ Efter två år och en omfattande remissshantering har hållbar upphandling arbetat fram en reviderad uppförandekod för leverantörer som beslutas och implementeras i respektive region. Bakgrunden till revideringen var behovet av en uppdatering då koden senast reviderades 2013. Sedan dess har bland annat International Labour Organization år 2022 antagit två nya grundläggande konventioner om de mänskliga rättigheterna i arbetslivet. Framtagandet har skett i nära samarbete med Adda Inköpscentral och Upphandlingsmyndigheten.
- ▶ För att möta de ökade förväntningarna och kraven på hållbar upphandling har samtliga regioner fattat beslut om en förnyad och långsiktig finansiering. Beslutet innebär en uppräknig från nuvarande 0,50 kr/regioninvånare till 1,00 kr/regioninvånare samt att det avsätts ytterligare tid för det nationella arbetet hos regionsamordnare och områdessamordnare. Den nationella resursförstärkningen innebär ökade förutsättningar att kunna genomföra fler uppföljningar, öka kompetensen och kommunicera värdet och nyttan av arbetet med hållbar upphandling i enlighet med målen i Programförklaring 2030.
- ▶ Under året har framsteg gjorts i harmoniseringen av hållbarhetskrav. Detta innebär att samtliga regioner ställer samma krav i en upphandling. Särskilda framsteg har gjorts inom inköpskategorin sårvård samt hållbara leveranskedjor.
- ▶ Regionernas uppföljningsarbete 2023 resulterade i totalt 39 genomförda kontorsrevisioner.
- ▶ Regionernas nationella kansli för Hållbar Upphandling bedömde 11 självskattningsformulär från leverantörer och sju leverantörer blev föremål för fördjupad uppföljning genom kontorsrevision.
- ▶ 10 revisioner kunde avslutas efter att eventuella avvikelser hade åtgärdats.
- ▶ För 29 leverantörer kommer återrevisioner att genomföras under 2024.
- ▶ Sju dialogmöten har genomförts med leverantörer.
- ▶ En kompetenssatsning har genomförts och 550 upphandlare, avtalscontrollers, hållbarhetsansvariga och kategoriansvariga har deltagit i någon eller några av de utbildningar och webinarier som kansliet har erbjudit under året.
- ▶ Samtliga nordiska länder ställer sig bakom beslutet om stärkt samarbete kring hållbar upphandling och har under året undertecknat en avsiktsförklaring för att förstärka det nordiska samarbetet kring hållbar offentlig upphandling för hälso- och sjukvårdssektorn.

HARMONISERADE KRAV OCH NATIONELLA AVTALSUPPFÖLJNINGAR

REVIDERAD UPPFÖRANDEKOD FÖR LEVERANTÖRER OCH HARMONISERADE KRAV

En förutsättning för att kunna genomföra gemensamma uppföljningar hos nationellt prioriterade leverantörer är harmoniserade krav. Efter två år och en omfattande remissshantering lanserades regionernas reviderade uppförandekod för leverantörer. Uppförandekoden bygger på Global Compacts 10 principer samt OECD:s riktlinjer för multinationella företag och omfattar områdena mänskliga rättigheter, arbetares rättigheter, miljö samt affärsetik. Bakgrunden till revideringen var behovet av en uppdatering då koden senast reviderades 2013. Sedan dess har bland annat International Labour Organization antagit två nya grundläggande konventioner om de mänskliga rättigheterna i arbetslivet. Framtagandet har skett i nära samarbete med Adda Inköpscentral och Upphandlingsmyndigheten. Beslut och implementeringen av uppförandekoden pågår i respektive region.

Villkoren för tillbörlig aktsamhet (due diligence) för hållbara leveranskedjor har reviderats i nära samarbete mellan Upphandlingsmyndigheten, Adda Inköpscentral, en referensgrupp och experter från nationella och internationella organisationer. Villkoren är i linje med FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter, OECD:s riktlinjer om tillbörlig aktsamhet för ansvarsfullt företagande samt EU:s lagstiftning omfattande krav på tillbörlig aktsamhet. Genom de nya villkoren har regionerna möjlighet att ställa krav på leverantörer att identifiera, förhindra, begränsa och gottgöra negativ påverkan på människor, miljö och samhälle i den egna verksamheten och i leveranskedjan.

Harmoniserade krav har tagits fram för systematiskt miljöarbete hos leverantörerna. Villkoren och kriterierna har tagits fram i nära samarbete med Adda Inköpscentral. Krav och vägledning kommer att lanseras våren 2024.

Under 2023 utvecklades även regiongemensamma krav inom kategorin för sårvård som har skickats för synpunktsinhämtning till Sveriges regioner. Arbetet fortsätter under 2024 med marknadskonsultationer samt färdigställande, förankring och lansering.

Under 2023 har även ett arbete pågått med att färdigställa sociala krav för medicinska engångshandskar i syfte att främja en harmonisering av regionernas kravställande och främja leverantörer som tillhandahåller hållbart producerade undersökningshandskar. Kraven har under året använts av Region Jönköpings län och Region Östergötland i upphandling av undersökningshandskar.

NATIONELLA AVTALSUPPFÖLJNINGAR

Avtalsuppföljning av ställda hållbarhetskrav är väsentligt för att säkerställa att det som upphandlas levereras under de former och i överensstämmelse med de krav som har ställts.

En reviderad regiongemensam uppföljningsprocess har utvecklats och implementerats. För ökad effektivisering av avtalsuppföljning har ett nytt systemstöd för hantering av självskattningsenkäter upphandlats och implementerats.

En annan del av att effektivisera uppföljningsprocessen består i att revisorer upphandlas nationellt för regionernas samtliga nationella uppföljningar. Det efter lärdomar utifrån ett pilotprojekt som Jämtland Härjedalen, Norrbotten, Västerbotten och Västernorrland genomförde 2022. En sådan upphandling genomfördes för första gången under året vilket har inneburit en enklare nationell koordinering.

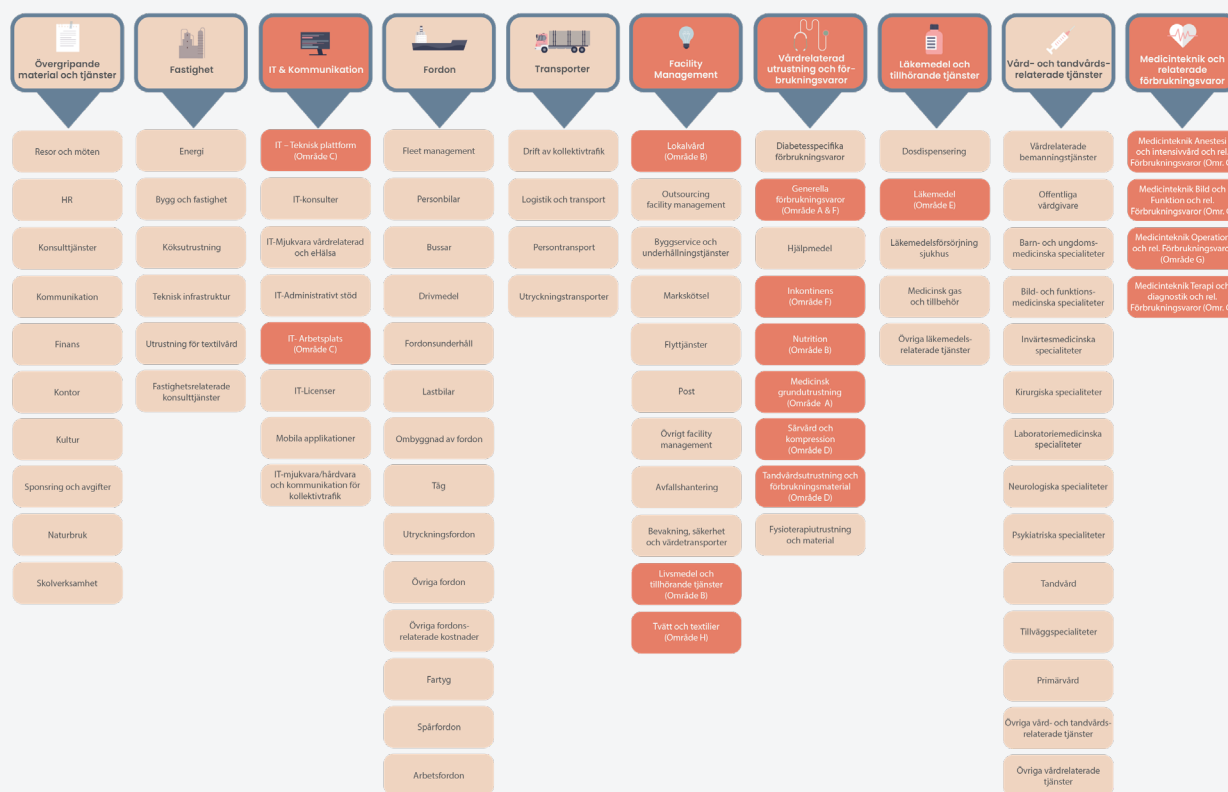
Under 2023 har även samarbetet med Adda utvecklats. En gemensam databas innehållande uppföljda leverantörer har upprättats under året i syfte att löpande dela information om resultat med varandra. För att effektivisera arbetet ytterligare har regionerna även börjat dra nytta av de revisioner som Adda har genomfört hos gemensamma leverantörer.

UPPFÖLJNINGAR INOM DE PRIORITERADE INKÖPSKATEGORIerna

För att lyckas med hållbar upphandling är det viktigt att prioritera de risker som är allvarligast och de inköpskategorier där hållbarhetskrav gör mest nytta för människor och miljö. En riskanalys har genomförts av samtliga regioners inköpskategorier och 16 inköpskategorier prioriteras under perioden 2022 - 2025.

Ansvar för fördjupade riskanalyser, mål och handlingsplaner för respektive kategori har fördelats mellan regionernas åtta upphandlingsområden. Bilden nedan illustrerar det regiongemensamma kategoriträdet och inköpskategorierna i rött är de som prioriteras år 2023-2025.

Nedan följer en sammanställning över nya och avslutade uppföljningar som har genomförts under 2023. Sammanfattningar av resultaten från uppföljningar finns publicerade på www.hallbarupphandling.se. I bilagan finns information om respektive uppföljning.

29 UPPFÖLJNINGAR HAR GENOMFÖRTS OCH AVVIKELSEHANTERING PÅGÅR HOS FÖLJANDE LEVERANTÖRER:

1. Sodexo
2. DAB Dental
3. Histolab
4. Abena (återrevision 2024)
5. Abigo Medical AB (återrevision 2024)
6. AD Medical (återrevision 2024)
7. AST Medical (återrevision 2024)
8. Becton Dickinson (återrevision 2024)
9. Care of Sweden (återrevision 2024)
10. Cellcomb (återrevision 2024)
11. Convatec (återrevision 2024)
12. Dentsply/Wellspect (återrevision 2024)
13. Getinge (återrevision 2024)
14. Hartmann (återrevision 2024)
15. Johnson & Johnson
16. Kahls Kaffe (återrevision 2024)
17. Lohmann & Rauscher (återrevision 2024)
18. Martin & Servera (återrevision 2024)
19. Mediplast (återrevision 2024)
20. Mediq Sverige (återrevision 2024)
21. MIP Pharma GmbH
22. Mylan /Vitatris
23. Nutricia
24. Sjöbloms
25. Medical
26. Smith & Nephew AB
27. Svensk Cater
28. Vi tri Medical
29. Handelshuset Viroderm

10 REVISIONER HAR AVSLUTATS HOS:

1. 3M
2. Mölnlycke
3. SMP+ Cardio
4. Solann AB
5. Vingmed A/S
6. Zimmer Biomet
7. Mylan AB
8. Mermaid Medical A/S
9. KiiltoClean
10. Codan triplus

SJU DIALOGER HAR GENOMFÖRTS MED:

1. Menigo Foodservice
2. JOBmedal
3. Etac Sverige
4. Nestlé
5. Ahlsells
6. Oscar Medtec
7. Fresenius Kabi

ÖVRIGA AKTIVITETER INOM RESPEKTIVE KATEGORI

KARTLÄGGNING AV URSPRUNGET FÖR BOMULL INOM SÅRVÅRD OCH KOMPRESSIONSPRODUKTER

En kartläggning av ursprung för bomull i avtalade sårvårds- och kompressionsprodukter genomfördes i syfte att undersöka leverantörernas kännedom om, och kontroll av, ursprunget till den bomull som används i produktionen. Kartläggningen syftade även till att identifiera produkter som riskerar att innehålla bomull från Xinjiang-provinsen i Kina.

Av de 46 leverantörer som ingick i kartläggningen uppgav 10 att de tillhandahåller produkter som innehåller bomull som antingen produceras i Kina eller innehåller bomull från Kina. Sex av de tio leverantörerna uppgav att de har ett systematiskt arbetssätt för att säkerställa att bomullen inte kommer från Xinjiang medan fyra leverantörer uppvisar omfattande brister i hur de säkerställer var bomullen är odlad och förädlad.

Genom kartläggningen har ett antal riskprodukter identifierats som är relevanta för isotoptestning för att fastställa bomullens ursprung under 2024. Därutöver har en dialog inletts med utvalda leverantörer i syfte att få dem att ta ökat ansvar för att säkerställa ursprunget för den bomull de använder.

8

KARTLÄGGNING AV STÄLLDA MILJÖKRAV VID UPPHANDLING AV LÄKEMEDEL

En kartläggning avseende regionernas ställda miljökrav vid upphandling av läkemedel har genomförts och resultatet visar att alla regioner ställer Upphandlingsmyndighetens baskrav i sina upphandlingar och att näst intill alla använder avancerade krav i upphandlingar för läkemedel med särskilt miljöpåverkande aktiva substanser. En revidering av vägledningen för hållbarhetskrav för läkemedel har påbörjats under året och en uppdaterad version kommer att färdigställs under 2024.

Det nordiska samarbetet kring harmoniserade hållbarhetskrav med fokus på antibiotika har fortgått under året. Arbetet kommer att fortsätta under 2024 för att utvärdera möjligheter till ytterligare harmonisering.

KARTLÄGGNING OCH CIRKULÄR HANTERING AV MEDICINTEKNISK UTRUSTNING

Under året har en kartläggning av vilken MT- utrustning som ingår kategorin Bild och funktion genomförts. Det har även genomförts en kartläggning av vilka länder som producerar dessa produkter. Resultatet visar att flera högriskländer finns med i leveranskedjorna, en av dessa produkter är ultraljudsutrustning.

Denna information bidrar till vidare arbete inom området under 2024. Ytterligare ett fokus har varit cirkulär hantering av medicinteknisk utrustning och komponenter, ett arbete som kommer att fortsätta under 2024.

KOMPETENSUTVECKLING

Hållbar upphandling kräver kompetens och kunskap för att inköpsavdelningarna, med stöd av hållbarhetsfunktionerna, ska kunna utföra sina arbetsuppgifter i överensstämmelse med politiska beslut, i enlighet med rådande lagstiftning och på ett effektivt och strategiskt sätt nå vår gemensamma vision. En nationell samordning av utbildningsinsatserna till gagn för inköpsorganisationerna och hållbarhetsavdelningarna har bidragit till regionernas kompetensförsörjning.

Som ett led i att öka kompetensen har regionernas nationella kansli tillsammans med Adda och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) utvecklat e-utbildning i Hållbar Upphandling riktad till alla de funktioner som ingår i upphandlingsprocessen. Utbildningen besvarar bland annat frågor kring vad det innebär att upphandla hållbart, vilka hållbarhetsriskerna är, vilka krav som är lämpliga att ställa samt vilken typ av uppföljning som är bäst lämpad vid olika tillfällen. Regionernas nationella samarbete har under året tillhandahållit 70 licenser som är kostnadsfria för regionerna.

Under året genomförde kansliet sex webbsända internutbildningar i Hållbar Upphandling. Vid dessa tillfällen fick 550 upphandlare, controllers, hållbarhets- och miljöstrateger samt kategoriansvariga i Sveriges regioner

ta del av varför offentlig upphandling är ett viktigt politiskt styrmedel för att nå målen i Agenda 2030. Vilka ansvarsområden som omfattas, innehållet i regionernas gemensamma uppförandekod för leverantörer (mänskliga rättigheter, arbetares rättigheter, miljö och affärsetik) samt hur regionerna praktiskt går till väga för att genomföra uppföljningar, inklusive avvikelshantering.

Inom ramen för den nationella samverkan erbjuds även skräddarsydda workshops för regionerna. Region Gävleborg var en av de regioner som arrangerade en workshop där syftet var att öka kompetensen hos medarbetare på inköpsavdelningen. Övriga workshops som har arrangerats under året var för Jämtland Härjedalen, Norrbotten, Västerbotten och Västernorrland där syftet var att samordna områdenas strategiska arbete.

Utöver dessa insatser har webinarier arrangerats på aktuella teman som till exempel högriskmineraler i medicinteknisk utrustning, resultaten från en PVC-utredning, miljökrav vid upphandling av läkemedel, de reviderade nordiska kriterierna för mer hållbara förpackningar inom hälso- och sjukvården, tandvård och ortodonti samt ett webinarium som arrangerades tillsammans med Fairtrade på temat risker inom bomullsindustrin.

Utöver den interna kompetensförsörjningen har ett antal utbildningsinsatser riktats gentemot leverantörer och branschorganisationer. Bland annat har Hållbar Upphandling medverkat vid Atea Sustainability Forum, utbildat Swedish Medtechs medlemmar i innehållet i de reviderade kontraktsvillkoren för hållbara leveranskedjor samt för Föreningen för Generiska Läkemedel och Biosimilärer:s medlemmar. Västra Götalandsregionen har deltagit som föreläsare i en seminarieserie inom kursen Läkemedel i miljön för blivande farmaceuter vid Uppsala universitet och presenterat arbetet med miljökrav i upphandling, för Nätverket för Farmaceuter i Region och Kommun (NFRK).

KOMMUNIKATION

Genom att kommunicera vårt samordnade systematiska arbete tydliggör vi värdet av hållbar upphandling och visar på effekterna för människor och miljö. Under året har målsättningen varit att öka kännedomen om vårt arbete och skapa ett utökat engagemang.

10

Nationella kansliet kommunicerar löpande nyheter om pågående arbete i respektive region och för respektive prioriterad inköpskategori. Kansliet ansvarar för omvärldsbevakning och kommunicerar löpande nyheter via hemsidan, LinkedIn och nyhetsbrev. Under året har trafiken ökat på sociala medier med 42 procent och Linkedinnsidan har fått över 500 nya följare. En ny hemsida och grafisk profil har också lanserats under året.

Vidare har Hållbar Upphandling deltagit i en rad webinarier, panelsamtal, poddar och konferenser för att kommunicera värdet och nyttan av ett gemensamt arbete med hållbar upphandling. Bland annat var kansliet inbjudna talare vid FN och konferensen United Nations Forum for Business and Human Rights.

NATIONELLA OCH INTER- NATIONELLA SAMARBETEN

SAMTLIGA NORDISKA LÄNDER STÄLLER SIG BAKOM BESLUTET OM STÄRKT SAMARBETE KRING HÅLLBAR UPPHANDLING

Norden utgör den elfte största ekonomin i världen och många leverantörer levererar produkter och tjänster till samtliga länder. Ett närmare och mer formaliserat samarbete kan påverka marknaden i en mer hållbar riktning. Därför finns det stora fördelar med att de fem nordiska länderna samverkar. Under året undertecknade samtliga nordiska länderna (HUS Finland, Danska Regioner, Landspítali Island, Sveriges Regioner och Sykehusinnkjøp HF Norge) en avsiktsförklaring för att stärka det nordiska samarbetet kring hållbar offentlig upphandling för hälso- och sjukvårdssektorn. Bakgrunden är de ökade kraven och förväntningarna på upphandlande myndigheter att identifiera och minimera negativ påverkan på människor och miljö under produktens eller tjänstens livscykel.

Under året genomfördes en gemensam nordisk marknadssdialog i syfte att öka efterfrågan av miljömärkta medicintekniska produkter, vilket underlättar att ställa och följa upp krav på produkter med bättre miljöprestanda. Den nordiska marknadssdialogen uppmärksammades brett med stort deltagande både på plats och digitalt, med över 200 deltagare från leverantörer och branschorganisationer.

SAMARBETE I UPPDRAG OM CIRKULÄR OCH FOSSILFRI UPPHANDLING

2022 fick Upphandlingsmyndigheten regeringsuppdrag för att stärka och utveckla den offentliga upphandlingen för att bidra till en cirkulär ekonomi och fossilfri upphandling. I uppdraget har det ingått att vidareutveckla och fördjupa vägledning inom alla delar av inköpsprocessen, inklusive krav och uppföljning. Under året har Regionernas nationella kansli för Hållbar Upphandling medverkat i myndighetens samverkansgrupp för att lyfta behov och insikter från regionernas perspektiv.

ELECTRONICS WATCH

Sveriges regioner har sedan 2016 varit medlemmar i organisationen Electronics Watch som är en oberoende ideell organisation som granskar arbetsvillkor i leverantörsleden för IT-produkter åt offentlig sektor. Detta åstadkoms genom att engagera arbetstagare och lokala organisationer i de tillverkningsländer produkterna framställs.

Genom samarbetet med Electronics Watch har Region Stockholm agerat på rapporterade risker i tillverkningsledet av IT-produkter. De har deltagit i ett flertal intressentdialoger med bland annat Apple om att öka transparensen i leveranskedjorna. Slutsatsen är att Electronics Watch ger en unik möjlighet att granska leveranskedjorna inom IT-produkter och att samarbetet kommer att öka under 2024 för att säkerställa maximal nytta av medlemskapet.

Regionernas nationella kansli för Hållbar Upphandling finns representerade i styrelsen i Electronics Watch och deltar i det strategiska arbetet. Bland annat har ett pilotprojekt initierats om möjligheterna till att utvidga modellen till andra inköpskategorier. Detta är ett samarbete som kommer att fortgå under 2024.

SAMVERKAN MED ORGANISATIONEN FÖR EKONOMISKT SAMARBETE OCH UTVECKLING (OECD)

Under året har Hållbar Upphandling medverkat i två projekt ledda av OECD. Projektet Business Integrity and Supply Chain Risks: The Case of Public Procurement var inriktat på anti-korruption och korruptionens negativa påverkan på miljö och mänskliga rättigheter. Offentlig sektor kan genom sina upphandlingsmetoder och köpkraft främja ansvarsfulla affärsmetoder och en kultur av oberoende i såväl myndigheter som företag. Under året har Hållbar Upphandling deltagit i tre arbetsmöten tillsammans med experter från offentlig upphandling, Nationella kontaktpunkter för ansvarsfullt företagande från utvalda OECD-länder, civilsamhället samt företagsledare och hållbarhetsspecialister. Resultaten från projektet presenteras i en vitbok som lanseras i mars 2024 vid OECD:s årliga konferens Global Anti-Corruption and Integrity Forum (GACIF).

Hållbar Upphandling har även deltagit i en workshopserie organiserad av OECD och Norwegian Agency for Public and Financial Management (DFØ) på temat Human rights and public procurement – the Nordic approach tillsammans med upphandlande myndigheter från Norden. Syftet har varit att öka förmågan att identifiera och hantera risker för kränkningar av mänskliga rättigheter i leveranskedjan och integrera och följa upp krav i upphandling och dela resultat.

ÅRSBOKSLUT

Ekonomi för 2023 är i balans. På grund av lägre personalkostnader än budgeterat samt att aktiviteter och revisioner som planerats inom ramen för det nationella samarbete inte har genomförts har överskottet bokats upp som en förutbetalad intäkt och medlen kommer att förbrukas under kvartal två och tre 2024.

För vidare detaljer kring årsbokslutet vänligen kontakta Regionernas nationella kansli för Hållbar Upphandling.

HÅLLBAR UPPHANDLING

Regionernas nationella kansli för Hållbar Upphandling
Lindhagensgatan 98
Box 225 50, 104 22 Stockholm

www.hållbarupphandling.se

Mail: coc.lsf@sll.se

Ett samarbete mellan Sveriges regioner

Blekinge - Dalarna - Gotland - Gävleborg - Halland - Jämtland Härjedalen - Jönköping - Kalmar - Kronoberg - Norrbotten - Skåne - Stockholm - Sörmland - Uppsala - Värmland - Västerbotten - Västernorrland - Västmanland - Västra Götaland - Örebro - Östergötland